

Policydokument

Tandläkarnas specialiseringstjänstgöring

TANDLÄKARFÖRBUNDET ANSER

- Att den legitimerade tandläkaren ska ha arbetat som allmäntandläkare i minst fem år innan en specialiseringstjänstgöring kan påbörjas.
- Att den kliniska kompetensen och erfarenheten ska väga tungt i meritvärderingen i antagningsprocessen till ST-platserna.
- Att ST-tandläkaren ska få variation i arbetets svårighetsgrad.
- Att det ska finnas goda incitament att åta sig en handledarroll för ST-tandläkare och att handledarrollen ska värderas högt.
- Att ST-handledaren har tid och förutsättningar att kunna utföra uppdraget som handledare.
- Att kliniker ska godkännas i förväg för att kunna användas i ST-utbildningen.
- Att den vårdgivare som åtar sig att skapa en ST-plats säkerställer att det finns resurser och förutsättningar att slutföra ST-utbildningen, även i de fall som ST-utbildningen tar längre tid än tre år.
- Att varken ST-tandläkare eller specialisttandläkare ska kunna bli återbetalningsskyldiga vid byte av arbetsgivare.

Nuvarande system för dimensionering av ST-tandläkartjänster

Enligt tandvårdslagen (1985:125, 13 §) ska det i regionerna finnas möjlighet till anställning för tandläkares specialiseringstjänstgöring enligt patientsäkerhetslagen (2010:659) i en omfattning som motsvarar det planerade framtida behovet av tandläkare med specialistkompetens i klinisk verksamhet. Vidare är det enligt tandvårdslagen Folk tandvården som ska svara för vuxna personers specialisttandvård (7 §).

Dagens system för dimensionering av ST-tandläkartjänster består huvudsakligen av två delar: nationella utbildningsplatser för ST-tandläkare och regionalt egenfinansierade ST-platser, även kallat uppdragsutbildningar. Gällande de nationella ST-platserna är de baserade på en modell som delar in landet i fem ST-regioner. Varje ST-region ansvarar för att utbilda specialisttandläkare. Antalet utbildningsplatser i varje region baseras på antalet invånare i ST-regionen. ST-platserna kan sökas av alla behöriga i landet och urvalet görs genom en nationellt

överenskommen meritvärdering. ST-platserna finansieras gemensamt inom varje ST-region av de ingående regionerna i förhållande till befolkningsantalet. Fördelningen baseras på en prognos som räknas fram av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Utöver de nationella utbildningsplatserna anordnar regionerna egenfinansierade uppdragsutbildningar för att möta befolkningens framtida behov av specialisttandvård. Till dessa platser står det regionerna fritt att använda valfritt meritvärderingssystem.

En särskild ordning gäller för utbildningsplatser för ST-tandläkare på de odontologiska fakulteterna. Ett visst antal av de nationella ST-platserna är så kallade fakultetsplatser, som finns till för att säkra sin kompetensförsörjning med disputerade specialister.

Nationellt sker samverkan genom Nationella samordningsgruppen för tandläkarnas specialiseringstjänstgöring (NSATS). Samtliga ST-regioner är representerade i NSATS och representanter för ST-utbildningarnas studierektorer, fakulteterna och Socialstyrelsen är adjungerade i NSATS. SKR bistår NSATS med en samordningsfunktion.

Ett reformerat antagningssystem

De nationella utbildningsplatserna kan sökas av alla behöriga i landet och urvalet görs genom en nationellt överenskommen meritvärdering. För de regionalt finansierade uppdragsutbildningarna står det regionerna fritt att använda valfritt meritvärderingssystem.

Den nationellt överenskomna meritvärderingen är framtagen av NSATS. Meritvärderingen beskriver hur olika erfarenheter ska värderas utifrån ett poängsystem.

Sveriges Tandläkarförbund anser att kriterierna i meritvärderingen bör revideras och viktningen analyseras. Sveriges Tandläkarförbund anser också att det bör vara samma kriterier i meritvärderingen över hela landet. Den kliniska kompetensen och erfarenheten ska väga tungt i meritvärderingen i antagningsprocessen till ST-platserna. Både klinisk skicklighet och högkvalitativ forskning är avgörande för tandvården i Sverige. Det är också centralt att den person som antas till en ST-tjänst har förmågan och kompetensen att klara av specialisttandläkarrollen.

Fem års allmänpraktik

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter för tandläkarnas specialiseringstjänstgöring (SOSFS 1993:4) ska tandläkare som vill uppnå specialistkompetens ha arbetat minst två år som allmäntandläkare innan en specialiseringstjänstgöring kan påbörjas. I praktiken är det dock endast ett fåtal tandläkare som påbörjar en specialiseringstjänstgöring efter två år.

För att få den bredd och erfarenhet som krävs för att klara av rollen som specialisttandläkare anser Sveriges Tandläkarförbund att tidskravet på tjänstgöring som allmäntandläkare ska höjas till fem år. Allmänpraktiken måste omfatta både barn- och vuxenpatienter. Det är vidare önskvärt att man är tre år på samma arbetsplats för att kunna följa sina patienter över tid. Det är viktigt att de odontologiska lärosätena förmedlar att bred kunskap och erfarenhet är viktigt innan en ST kan påbörjas för att ge de nya tandläkarna en rimlig förväntan på yrket.

Om ST-tandläkares anställningsvillkor

Under flera år har det erbjudits uppdragsutbildningar (dvs regionalt finansierade specialiseringstjänstgöringsplatser för tandläkare) där det avtalats att den anställda förpliktigar sig att vara kvar i anställning hos arbetsgivaren ett visst antal år efter att specialistbehörighet erhållits. Lämnar man anställningen tidigare blir man återbetalningsskyldig.

Arbetsgivaren, som vanligtvis utgörs av regionens folktandvårdsorganisation, motiverar systemet med att utbildningen är kostsam och att man vill försäkra sig om att specialisterna stannar kvar för att kunna tillgodose regionsinvånarnas behov av specialisttandvård.

Sveriges Tandläkarförbund anser att ingen ST-tandläkare eller specialisttandläkare ska vara återbetalningsskyldig vid byte av arbetsgivare.

Om handledarrollen

Relationen mellan ST-tandläkare och handledare

I vissa situationer uppstår konflikter mellan ST-tandläkaren och handledaren. Den tandläkare som genomgår specialiseringstjänstgöring kan då ha svårt att komma vidare i sin utbildning. Sveriges Tandläkarförbund anser att det ska vara arbetsgivarens/vårdgivarens ansvar att tillse att ST-tandläkaren har en handledare för att kunna fullgöra utbildningen.

Handledarrollen som en karriärväg

Att vara handledare för framtidens specialisttandläkare är en mycket viktig roll. Sveriges Tandläkarförbund anser att tandvårdens arbetsgivare behöver utarbeta fler karriärmöjligheter för att locka fler tandläkare att bli handledare. Det ska också vara meriterande att som tandläkare vara handledare. Det ska finnas goda incitament att åta sig en handledarroll för ST-tandläkare och att handledarrollen ska värderas högt. Handledaren måste också få tid och förutsättningar att kunna utföra uppdraget som handledare.

Kvalitetssäkring av ST-utbildningen

Sveriges Tandläkarförbund anser att kliniker behöver godkännas i förväg för att kunna användas i ST-utbildningen. Den vårdgivare som åtar sig att skapa en ST-plats ska säkerställa att det finns resurser och förutsättningar att slutföra ST-utbildningen, även i de fall som ST-utbildningen tar längre tid än tre år. Sveriges Tandläkarförbund anser också att ST-tandläkaren behöver få en variation i arbetets svårighetsgrad under specialiseringstjänstgöringens gång.

Det är inte helt ovanligt att ST-utbildningen utförs på fler än en klinik. Det kan till exempel finnas en uppdelning mellan en klinik som har huvudansvaret för den teori som ges och en klinik där en del av den kliniska delen utförs med tillgång till olika typer av patientfall och handledning. Det är avgörande för ST-utbildningen att kvaliteten på båda klinikerna säkerställs avseende handledare och klinisk bredd och interdisciplinär fostran.

Utbildningens innehåll

Utbildningen ska spegla den framtida specialistens huvudsakliga vardag.

Klinisk tjänstgöring/träning med ett brett spektrum av typfall inom specialiteten.

Teoretisk skolning inom den egna specialiteten

Randutbildning såväl teoretisk som klinisk
Interdisciplinärt samarbete och interprofessionalitet
Kollegial kommunikation och samarbete
Ledarskapsutbildning
Undervisning/framställningsteknik
Vetenskaplig skolning, "en inkörsport" till vidare vetenskapliga studier
Etik

Beslut taget: 2024-01-25

Senast reviderad: 2024-01-25